

Iz siromašnije obitelji teže do diplome

Mladi napuštaju studij zbog problema s učenjem, zdravljem (mahom psihičkim),

novcem, zbog manjka motivacije (često zbog krivog odabira studija), a neki su razočarani odnosima na fakultetu i tvrde da je važnije čiji su nego koliko znaš. Pomažu savjetovaništa za studente, no mnogi mladi ni ne znaju da postoje **/// Piše: Hrvoje Dečak**

JELI FAKULTETSKA DIPLOMA DANAS JEDNAKO VAŽNA KAO PRIJE 20, 30 ILI 40 GODINA? Jamči li ona doista bolji život? S druge strane, kakav je uspjeh hrvatskih studenata? Hrvatska je još 2005. godine uvela Bolonjski proces. Dojam je pisca ovih redaka, koji ga je okusio na samom početku, da je olakšao studiranje, često se više nije morao spremati cijeli ispit odjednom, nego se polagao kroz dva odvojena kolokvija. Ponekad se priznavao poneki kolegiji položen ranije na drugom fakultetu... Ograničen je broj izlazaka na ispite, duljina studiranja, pa se činilo da će to pospješiti prolaznost i postotak završenih studenata. No nedavno istraživanje, u kojem je sudjelovao i Institut za društvena istraživanja iz Zagreba, pokazalo je da i danas čak 40 do 45 posto hrvatskih studenata odustaje od studija. Širu sliku potražili smo kod doc. dr. sc. Ive Odak s Instituta, koja se bavi socijalnom dimenzijom visokog obrazovanja. - Već godinama istraživanja pokazuju da je u Hrvatskoj niska stopa završnosti studiranja, dulje studiranje nego što studijski program predviđa, česti prekid studiranja te vrlo maleni broj onih koji prekinu studij, zaposle se, pa se vrate i dovrše fakultet - kaže docentica Odak. - Kad smo na projektu Tematska mreža Cjeloživotno obrazovanje dostupno svima usporedili broj novoupisanih s diplomiranim šest godina kasnije, pokazalo se da je odustajanje 40-45 posto. Istina, to je nešto niže nego u prva dva desetljeća tranzicije, kad se procjenjuje da je odustajalo i 50 posto studenata. Nažalost, administrativno praćenje tog problema u Hrvatskoj ne postoji. Zato je teško reći što se događa sa studentima koji prekinu studij: koliko ih prijeđe na drugi fakultet, a koliko ne završi nijedan - tumači

sociologinja.

Najviše se odustaje na 1. i 2. godini studija. U posebnom su riziku studenti iz obitelji nižeg socioekonomskog statusa, zatim stariji, oni s invaliditetom, studenti koji su postali roditelji, oni iz ruralnih područja, iz alternativne skrbi... Znatno je manja vjerojatnost da će od studija koji su upisala odustati djeca stručnjaka i menadžera, a mnogo je lošija prognoza za djecu onih bez visokog obrazovanja. Ranjiva skupina su i izvanredni studenti te studenti stručnih studija (za razliku od sveučilišnih).

- Nažalost, naši studenti napuštaju studij češće od prosjeka EU, po čemu smo na visokom 7. mjestu. Doduše, problem je to cijele Unije, a pogađa te mlade ljude, ali negativno utječe i na tržište rada te gospodarski rast. Loše je i za socijalnu pravdu jer su to mladi iz društvenih skupina koje su i u startu u nepovoljnom položaju. Zato je povećanje broja visokoobrazovanih i dalje jedan od strateških ciljeva EU - upozorava dr. Odak.

Krajem 2021. i tijekom 2022. godine, nastavlja ona, sa suradnicima je provela vjerojatno prvo kvalitativno istraživanje u nas o razlozima napuštanja studija. Razgovarajući s mladima koji su to učinili, doznalo se da su ključni razlozi gubitak motivacije, problemi sa zdravljem - posebno mentalnim, teškoće s financijama, odluka da se tijekom studija počne raditi, nedostatak samodiscipline (pa i neznanje kako učiti) te loša organizacija studija (npr. rasporeda predavanja). No ti su razlozi često međusobno povezani.

- Na primjer, neki odustaju zbog zdravstvenih (psihičkih) poteškoća koje su se pojavile zbog istovremenog rada i studiranja. Nema istraživanja koja bi točno pokazala koji je razlog napuštanja studija najčešći, ali za svakog studenta oni su zapravo mnogostruki. Moramo ih razumjeti kako bismo mogli pomoći studentima da ustraju, ali i da im studiranje ostane u lijepom sjećanju - nastavlja znanstvenica. Zanimljivi su opisi razloga za odbacivanje indeksa. Uzrok manjka interesa i motivacije nekad je u pogrešno odabranom studiju, koji ne odgovara afinitetima ili sposobnostima. Nisam se osjećala kao da tamo pripadam, rekla je jedna studentica.

ISKUSTVA STUDENATA IZ RIJEKE

- Razgovori sa psihologom potpuno su mi promijenili život. Sad s lakoćom mogu prebroditi razne životne probleme. Smatram to jednom od najdragocjenijih stvari koje sam u životu dobila i naučila(...)
- Vaša savjetovanja poticala su me na upornost i nastavak pa sam velikim dijelom zbog toga uspješno završila 1. godinu studija, koja bi bez

vas bila još mnogo teža. Hvala!

- Izuzetno sam zadovoljna. Savjetovanište mi je pomoglo u radu na sebi i svojim osjećajima, i to u izrazito kratkom roku.

- Rad sa psihologinjom mi je pomogao u više aspekata života od prvotnog razloga za dolazak. Bez srama prijateljima preporučujem isto i mislim da tako dostupno savjetovanje uvelike

pomaže destigmatizaciji. Super ste!

- Zahvaljujem psihologinji i Psihološkom savjetovaništu na divnom preokretu u mom životu. Hvala vam, radite prekrasnu stvar!

- Dolazim na grupu jer imam problema s organizacijom vremena i radnim navikama. Grupa mi pomaže da učim redovitije i manje odgađam obveze.

“ Sustav nije prilagođen novim generacijama studenata koje ipak funkcioniraju na drugačije načine, upozorava **profesor Zoran Sušanj**, voditelj Sveučilišnog savjetovališnog centra u Rijeci, ustanove koja uspijeva pomoći mnogima

Usko vezano uz motivaciju je i pitanje discipline, odnosno navika učenja. Tako su neki opisali da nisu više mogli štrebati, da su bili lijeni ili da sebe nisu mogli posložiti za tako nešto.

Kad je razlog bilo zdravlje, za neke je prekretnica bila teža prometna nesreća ili tjelesna bolest, ali mahom se radilo o psihičkim problemima. Tako su kod mnogih ispiti izazivali jak stres pa jednostavno nisu izlazili. Neke je preplavila anksioznost (strepnja, tj. stalan, bezrazložan strah da će se nešto loše dogoditi, op.a.), razmišljanje o antidepresivima, osjećaj ogorčenosti i sramote zbog neuspjeha, a nekima je sve postalo toliko teško i stresno da su odlučili prekinuti mučenje.

- Jedan od čestih razloga bio je i početak rada tijekom studija. Ohrabreni zarađivanjem, zaključili su da i bez visokog obrazovanja mogu osigurati zadovoljavajuću egzistenciju - dodaje dr. Odak.

Neki studenti imaju problema i s financiranjem studija. Naime, treba uzeti u obzir i popratne troškove (računala, druga oprema) ili jednostavno hranu - student treba i živjeti!

UPRAVO ONI KOJI SU ODUSTALI ZBOG FINANCIJA U VEĆOJ SU MJERI ISTICALI STRES, DEPRESIVNOST I ANKSIOZNOST. Iva Odak tumači da to pokazuje koliko su razni čimbenici isprepleteni, ali i da je važno studentima dati i drugu podršku osim financijske - prvenstveno psihološku. - Napokon, neki su bili razočarani društvenim odnosima. Zaključili su da su presudni socijalni kapital, odnosi i atmosfera na fakultetu, koja im je generirala osjećaj nezadovoljstva. Riječima jednog bivšeg studenta: Nije važno koliko si dobar student, važnije je tko si po obitelji - prenosi naša sugovornica.

No vratimo se pitanju s početka teksta: koliko se svijet promijenio i je li diploma danas jednako važna kao prije nekoliko desetljeća? Neka zanimanja s nižim obrazovanjem vrlo su tražena i dobro plaćena, poput majstora, mnogih poduzetnika... Kako mladi gledaju na to?

- Studiranje svakako ima smisla za one koji to žele - nema dvojbe. Mislim da su i mladi svjesni važnosti obrazovanja za profesionalni put i osobni razvoj. Zato i jest toliki interes za visokim obrazovanjem kod nas. Ako ćemo gledati pragmatično, i u Hrvatskoj i drugdje diploma znači veće prihode. U zemljama Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) visokoobrazovani imaju u prosjeku 44% viša primanja od onih sa srednjom školom, a s magisterijem ili doktoratom čak 91% viša - ističe docentica Odak. Studiranje potiče i EU. Tako Europska komisija želi do 2030. povećati udio visokoobrazovanih u dobi od 25 do 34 godine sa sadašnjih 42 na barem 45 posto. Nažalost, Hrvatska je s 35,5 posto ispod prosjeka Unije - lošije su Mađarska, Rumunjska, Bugarska, ali i visokorazvijene Italija i Češka!

- O interesima i težnjama mladih govori i to da je, iako je najviše srednjoškolaca u strukovnim programima, najveći interes mladih za gimnazijama. Kod trogodišnjih strukovnih škola veliki je problem što ➤

» je njihovim učenicima znatno otežano studiranje ako se na njega ipak odluče. Naime, imaju nedovoljan broj općeobrazovnih sadržaja i ne mogu izravno na državnu maturu. Jako je loše ako mlad čovjek nema mogućnost promjene svog puta ako to poželi - kaže Iva Odak.

Dodatnim problemom smatra manji ugled i prestiž strukovnih, a posebno obrtničkih škola u našem društvu od gimnazija. A time i profesija koje pružaju.

- Trebalo bi razbiti stigmatu strukovnog obrazovanja podizanjem njegove kvalitete. Tad bi svatko birao školovanje doista prema afinitetima i sposobnostima. Svaki posao je častan i može biti ispunjavajući kad volimo ono što radimo i trudimo se kroz posao realizirati sebe i pridonijeti društvu. Zato bi mlade trebalo poticati da se i time vode u odluci o svojoj budućnosti - zaključila je dr. Odak.

A da se studentu - često mladoj osobi koja se još traži i formira - može presudno pomoći govori jedno od studentskih savjetovališta u nas. To je Sveučilišni savjetovališni centar u Rijeci, sastavnica tamošnjeg Sveučilišta. Riječki Centar ima dugu tradiciju i slovi kao prilično uspješan. Otvoren je 1997. godine kao Psihološki savjetovališni centar pri Odsjeku za psihologiju tadašnjeg Pedagoškoga fakulteta u Rijeci, a pod sadašnjim imenom

“ Studij češće napuštaju oni nižeg socioekonomskog statusa, stariji studenti, oni koji su postali roditelji, oni iz ruralnih područja, izvanredni studenti i oni na stručnim studijima, kaže **docentica Iva Odak s Instituta za društvena istraživanja**

Kako odabrati fakultet?!

Studenti su često nesigurni u odabir fakulteta. U Uredu za karijere riječkog Savjetovališnog centra pomažu im da odluku - ostati ili promijeniti fakultet - temelje na provjerenim informacijama. - Oslanjanje na roditeljsku ili vršnjačku podršku kod takvih odluka, pa i kasnijih koraka u karijeri, često nije dovoljno. Karijerni savjetnik pomoći će mladiću ili djevojci da prepozna svoje osobne vrijednosti, kompetencije i druge karakteristike. Pomoći će im da se informiraju o mogućnostima karijere, postave si realne ciljeve i isplaniraju kako ih ostvariti - govori prof. Zoran Sušan.

djeluje od 2010. Kasnije su unutar Centra osnovani i Ured za studente s invaliditetom i Ured za karijere. Potonji maturantima pomaže odabrati studij, a kasnije povezuje studente s poslodavcima.

- U Centru rade četiri psihologinje (jedna je i diplomirana ekonomistica), pedagoginja i jedna stručna suradnica - kaže voditelj Centra, prof. dr. sc. Zoran Sušan.

- Sve se kontinuirano usavršavaju u različitim psihoterapijskim edukacijama. Pored stalno zaposlenih, rad svake sastavnice Centra stručno koordiniraju psiholozi, koji su ujedno znanstveno-nastavni djelatnici Sveučilišta u Rijeci. Suradujemo i s vanjskim suradnicima, od zaposlenika Sveučilišta do studenata i organizacija civilnog društva - tumači Sušan.

A ZBOG ČEGA STUDENTI DOLAZE U CENTAR? U PSIHOLOŠKO SAVJETOVALIŠTE javljaju se zbog neuspjeha na studiju, nedostatka motivacije, problema s učenjem i polaganjem ispita, organizacijom vremena, ali i zbog problema osobne prirode. To su različita anksiozna i depresivna stanja. Nadalje, dolaze i zbog gubitka bliskih osoba, obiteljskih problema, teškoća u odnosima s kolegama, prijateljima i partnerima, problema sa samopoštovanjem i samopouzdanjem, poteškoća s razvojem identiteta i odnosa ili kod odvajanja od svoje sredine i prilagodbe na novu. No javljaju se i oni koji žele raditi na sebi, životnim vještinama - onome što ne učimo u školi i na fakultetu, a iznimno je važno.

Centar nudi individualno i grupno savjetovanje (grupa za pomoć u učenju i polaganju ispita, grupa za prevladavanje straha od javnog nastupa i socijalne anksioznosti...).

- Studenti s invaliditetom najčešće trebaju podršku radi prilagodbe nastave ili ispita. Treba im i pomoć druge osobe i kod kuće, za svakodnevne aktivnosti, specijalizirani smještaj, prijevoz ili oprema. U Uredu se mogu informirati i o svojim pravima i mogućnostima u vezi sa studiranjem - nastavlja profesor.

No riječki Centar tu nije samo zbog problema. Mogu mu se obratiti svi studenti radi profesionalne orijentacije i uključivanja u svijet rada. Tu pomaže Ured za karijere. Dapače, u nj mogu doći i maturanti koji razmišljaju o upisu na neki studij riječkog sveučilišta, ali i bivši studenti koji traže posao.

Ured organizira predavanja, radionice, okrugle stolove i tribine kako bi mladi sigurnije izabrali struku i gradili karijeru. Tako doznaju i kakve su potrebe na tržištu rada. Uče kako pisati životopis i motivacijsko pismo, kako se pripremiti za razgovor za posao i slično. Inače, stručnjakinje Centra drže predavanja, tribine

i radionice studentima, alumnima (svršenim studentima) i nastavnicima riječkog Sveučilišta. Na internetskoj stranici Centra ili u obliku letaka i brošura studenti mogu naći psihološko edukativne materijale za samopomoć. - Psihologinjama se studenti najviše javljaju radi individualnog savjetovanja. To je prilika da rade na problemu sa stručnom osobom, u povjerljivom i sigurnom okruženju. Obično trebaju pomoć kako se nositi s neugodnim emocijama, od straha pred ispitom do tuge vezane uz situacije s bliskim osobama. Neugodne emocije svima su nam teške, ali obično ne poduzimamo ništa dok ne ometaju funkcioniranje. Prepoznati, prihvatiti i regulirati emocije cjeloživotno je učenje - ističe prof. Sušanj.

Vjerujemo da je Centar svojim cjelokupnim radom zaslužan za uspješnije studiranje, ali i veću atraktivnost riječkog sveučilišta. Često od studenata dobivamo lijepe povratne informacije. Ti mladi ljudi počnu bolje razumijevati svoje prijašnje i buduće odluke, pa im je lakše ići dalje - dodaje voditelj Centra.

Kako da društvo i institucije preveniraju probleme? Ni Zoran Sušanj ne dvoji da s tim treba početi prije studija.

- Problemi studenata su problemi mladih danas. Teškoće mentalnog zdravlja prisutne su već u školi, ali se ne prepoznaju i učenike se ne upućuje na prave adrese. Isto tako, sustav nije prilagođen novim generacijama studenata, koje ipak funkcioniraju na drugačije načine: pripadnici su digitalne generacije,

traže jasne upute, praktična znanja, individualizirani pristup... I dalje se dovoljno rano ne prepoznaju ranjive skupine studenata, pa ne dobivaju stručnu pomoć. Osim toga, treba stalno razvijati cjeloživotno profesionalno usmjeravanje i razvoj karijere, i to lokalno, regionalno i nacionalno. Stoga vjerujem da su nam svima potrebne dodatne edukacije, dijalog s mladima i bolji sustavi podrške - govori profesor Sušanj i zaključuje:

- Problemi se mogu spriječiti podrškom na vrijeme. Treba nam više stručnog kadra u vrtićima, školama i na fakultetima, kako bi mladi bili psihološki otporniji. Trebali bismo kod njih razvijati akademske, ali i socijalne vještine. To bi dovelo do sustavne podrške, dostupne svima. Dakle, ključna je suradnja svih razina obrazovanja, ali i dodatna senzibilizacija društva za potrebe mladih, kao što su upotreba suvremenih alata učenja i podučavanja te prilike za stjecanje praktičnog iskustva. Prevenciju problema učenika i studenata vidimo u cjeloživotnom učenju pojedinca, institucija i čitavog društva! ✕

NEKIMA IDE DOBRO BEZ DIPLOME, ALI TRENDOWI SU PODLOŽNI PROMJENAMA

Iako su neka zanimanja s nižim obrazovanjem, kako kažete, vrlo tražena i dobro plaćena (npr. majstori), pitanje je koliko će

takvi trendovi i ostati, i toga su mladi svjesni, kaže dr. Iva Odak. Nesigurna dugoročna perspektiva traženosti tih poslova, često teži

fizički uvjeti rada i teža prekvalifikacija za drugo zanimanje ono je što mnoge mlade odbija od strukovnog obrazovanja kod nas.

